

# LEGE nr. 74 din 3 mai 1999

pentru ratificarea Cartei sociale europene revizuite, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996

EMITENT • PARLAMENTUL

Publicat în MONITORUL OFICIAL nr. 193 din 4 mai 1999

Data intrării în vigoare 04-05-1999

Parlamentul României adopta prezenta lege.

## Articolul 1

Se ratifica Carta socială europeană revizuită, adoptată la Strasbourg la 3 mai 1996.

Ratificarea Cartei sociale europene revizuite se face cu declarațiile prevăzute la art. 2 și 3 din prezenta lege.

## Articolul 2

În conformitate cu prevederile art. A paragraful 1 din partea a III-a a Cartei sociale europene revizuite, România accepta partea I din prezenta carta ca o declarație care determina obiectivele a căror realizare o va urmări prin toate mijloacele utile și se considera legată prin prevederile art. 1, art. 4-9, art. 11, 12, 16, 17, 20, 21, 24, 25, 28 și 29, precum și, suplimentar, de prevederile art. 2 paragrafele 1, 2, 4-7, art. 3 paragrafele 1-3, art. 13 paragrafele 1-3, art. 15 paragrafele 1 și 2, art. 18 paragrafele 3 și 4, art. 19 paragrafele 7 și 8 și art. 27 paragraful 2.

## Articolul 3

România declara ca accepta ca aplicarea angajamentelor juridice conținute în Carta socială europeană revizuită să fie supusă mecanismului de control prevăzut în partea a IV-a a Cartei sociale europene, adoptată la Torino la 18 octombrie 1961.

## Articolul 4

Instituțiile prevăzute în anexa la prezenta lege vor elabora și vor supune spre aprobare autorităților publice competente, în termen de un an de la publicarea prezentei legi în Monitorul Oficial al României, măsurile necesare în vederea transpunerii efective în practica a dispozițiilor Cartei sociale europene revizuite.

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților în ședința din 19 aprilie 1999, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (1) din Constituția României.

p. PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR,  
PAULA IVANESCU

Această lege a fost adoptată de Senat în ședința din 19 aprilie 1999, cu respectarea prevederilor art. 74 alin. (1) din Constituția României.

p. PREȘEDINTELE SENATULUI,  
ULM SPINEANU

# CARTA SOCIALĂ EUROPEANĂ REVIZUITĂ\*) din 3 mai 1996

adoptată la Strasbourg

Notă \*) Traducere.

## PREAMBUL

Guvernele semnatare, membre ale Consiliului Europei, considerând ca obiectivul Consiliului Europei este de a realiza o uniune mai strânsă între membrii săi cu scopul de a proteja și promova idealurile și principiile care sunt patrimoniul lor comun și de a favoriza progresul lor economic și social, în special prin apărarea și dezvoltarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, considerând ca prin Convenția europeană pentru protecția drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, și prin protocoalele la aceasta statele membre ale Consiliului Europei au convenit să asigure populațiilor lor drepturile civile și politice și libertățile specificate în aceste instrumente, considerând ca prin Carta socială europeană, deschisă în vederea semnării la Torino la 18 octombrie 1961, și prin protocoalele adiționale la aceasta statele membre ale Consiliului Europei au convenit să asigure populațiilor lor drepturile sociale specificate în aceste instrumente pentru a ameliora nivelul lor de trai și a promova bunăstarea lor socială,

reamintind ca în cursul Conferinței ministeriale a drepturilor omului, desfășurată la Roma la 5 noiembrie 1990, a fost subliniată necesitatea, pe de o parte, de a prezerva caracterul indivizibil al tuturor drepturilor omului, fie ca sunt civile, politice, economice, sociale sau culturale, și, pe de altă parte, de a conferi Cartei sociale europene un nou impuls,

hotărâte, astfel cum s-a decis pe parcursul Conferinței ministeriale desfășurate la Torino la 21 și 22 octombrie 1992, să actualizeze și să adapteze conținutul material al cartei, pentru a tine seama în special de schimbările sociale fundamentale intervenite după adoptarea sa,

recunoscând avantajul de a înscrie într-o carte revizuită, destinată să se substituie treptat Cartei sociale europene, drepturile garantate de carte, astfel cum au fost amendate, drepturile garantate de Protocolul adițional din 1988 și să adauge noi drepturi, au convenit asupra celor ce urmează:

## Partea I

Părțile contractante recunosc ca obiectiv al politicii lor, a cărei realizare o vor urmări prin toate mijloacele utile pe plan național și internațional, atingerea condițiilor specifice pentru asigurarea exercitării efective a următoarelor drepturi și principii:

1. orice persoană trebuie să aibă posibilitatea de a-și câștiga existența printr-o muncă liber întreprinsă;
2. toți lucrătorii au dreptul la condiții de muncă echitabile;
3. toți lucrătorii au dreptul la securitate și igiena în munca;
4. toți lucrătorii au dreptul la o salarizare echitabilă care să le asigure lor, precum și familiilor lor un nivel de trai satisfăcător;
5. toți lucrătorii și patronii au dreptul de a se asocia liber în organizații naționale sau internaționale pentru protecția intereselor lor economice și sociale;
6. toți lucrătorii și patronii au dreptul de a negocia colectiv;
7. copiii și tinerii au dreptul la protecție specială împotriva pericolelor fizice și morale la care sunt expusi;
8. lucratoarele, în caz de maternitate, au dreptul la protecție specială;
9. orice persoană are dreptul la mijloace corespunzătoare de orientare profesională, în vederea sprijinirii sale în alegerea unei profesii adecvate intereselor și aptitudinilor sale profesionale;
10. orice persoană are dreptul la mijloace corespunzătoare de formare profesională;
11. orice persoană are dreptul de a beneficia de toate măsurile care îi permit să se bucure de cea mai bună stare de sănătate pe care o poate atinge;
12. toți lucrătorii și persoanele aflate în întreținerea acestora au dreptul la securitate socială;
13. orice persoană lipsită de resurse suficiente are dreptul la asistența socială și medicală;
14. orice persoană are dreptul de a beneficia de servicii sociale calificate;
15. orice persoană handicapată are dreptul la autonomie, la integrare socială și la participare în viața comunității;
16. familia, în calitate de celula fundamentală a societății, are dreptul la o protecție socială, juridică și economică corespunzătoare, în vederea asigurării deplinei sale dezvoltări;
17. copiii și adolescenții au dreptul la o protecție socială, juridică și economică corespunzătoare;
18. cetățenii uneia dintre părțile contractante au dreptul de a exercita orice activitate lucrativă pe teritoriul unei alte părți contractante, în condiții de egalitate cu cetățenii acesteia din urmă, sub rezerva restricțiilor motivate de rațiuni serioase cu caracter economic sau social;
19. lucrătorii migranți, cetățeni ai uneia dintre părțile contractante, și familiile lor au dreptul la protecție și asistență pe teritoriul oricărei alte părți contractante;
20. lucrătorii au dreptul la egalitate de șanse și de tratament în materie de angajare și de profesie, fără discriminare în funcție de sex;
21. lucrătorii au dreptul de a fi informați și consultați în cadrul întreprinderii;
22. lucrătorii au dreptul de a participa la determinarea și ameliorarea condițiilor de muncă și a mediului de muncă din cadrul întreprinderii;
23. orice persoană vârstnică are dreptul la protecție socială;
24. toți lucrătorii au dreptul la protecție în caz de concediere;
25. toți lucrătorii au dreptul la protecția propriilor creanțe în caz de insolabilitate a patronului lor;
26. toți lucrătorii au dreptul la demnitate în munca;
27. toate persoanele cu responsabilități familiale, care sunt angajate sau doresc să se angajeze în munca, au dreptul să o facă fără a fi supuse discriminărilor și, pe cât posibil, fără să existe un conflict între responsabilitățile lor profesionale și familiale;
28. reprezentanții lucrătorilor din întreprindere au dreptul la protecție împotriva actelor susceptibile să le producă prejudicii și trebuie să li se acorde facilități corespunzătoare pentru a-și îndeplini atribuțiile;
29. toți lucrătorii au dreptul de a fi informați și consultați în procedurile de concediere colectivă;
30. orice persoană are dreptul la protecție împotriva săraciei și excluderii sociale;
31. orice persoană are dreptul la locuință.

## Partea a II-a

Părțile se angajează să se considere legate, conform dispozițiilor părții a III-a, de obligațiile ce rezultă din articolele și paragrafele următoare:

### Articolul 1

Dreptul la muncă

În vederea exercitării efective a dreptului la munca, părțile se angajează:

1. sa recunoască drept unul dintre principalele obiective și responsabilități realizarea și menținerea celui mai ridicat și stabil nivel posibil de ocupare a forței de muncă, în vederea realizării unei ocupări depline;
2. sa protejeze de o maniera eficienta dreptul lucrătorului de a-și câștiga existența printr-o munca liber întreprinsă;
3. sa stabilească sau sa mențină servicii gratuite de angajare pentru toți lucrătorii;
4. să asigure sau sa favorizeze o orientare, formare și readaptare profesională corespunzătoare.

## **Articolul 2**

Dreptul la condiții de muncă echitabile

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la condiții de muncă echitabile, părțile se angajează:

1. sa fixeze o durată rezonabila a muncii zilnice și saptamanale, săptămâna de lucru trebuind să fie redusă treptat, în măsura în care o permit creșterea productivității și ceilalți factori relevanti;
2. sa prevadă zile de sărbătoare plătite;
3. să asigure acordarea unui concediu anual plătit de minimum 4 săptămâni;
4. sa elimine riscurile inerente ocupațiilor periculoase sau insalubre și, atunci când aceste riscuri nu au putut fi încă eliminate sau suficient reduse, să asigure lucrătorilor angajați în astfel de ocupații fie o reducere a duratei muncii, fie concedii suplimentare plătite;
5. să asigure un repaus suplimentar care să coincidă, în măsura în care este posibil, cu ziua săptămânii recunoscută ca zi de repaus prin tradiția sau obiceiurile țării ori ale regiunii;
6. să asigure ca lucrătorii să fie informați în scris, cat mai curând posibil și în nici un caz mai târziu de doua luni după angajare, despre aspectele esențiale ale contractului de muncă;
7. să asigure ca lucrătorii care desfășoară o munca de noapte sa beneficieze de măsuri care țin seama de natura specială a acestei munci.

## **Articolul 3**

Dreptul la securitate și la igiena în munca

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la securitate și la igiena în munca, părțile se angajează, în consultare cu organizațiile patronilor și lucrătorilor:

1. sa definească, sa pună în practica și sa reexamineze periodic o politica naționala coerenta în materie de securitate, de sănătate a lucrătorilor și de mediu de muncă. Aceasta politica va avea drept obiect primordial ameliorarea securității și igienei profesionale și prevenirea accidentelor și lezării sănătății, care rezultă din munca, sunt legate de muncă sau survin în cursul muncii, în special prin reducerea la minimum a cauzelor riscurilor inerente mediului de muncă;
2. sa emita regulamente de securitate și igiena;
3. să asigure punerea în practica a măsurilor de control al aplicării acestor regulamente;
4. sa promoveze instituirea progresiva a serviciilor de sănătate în munca pentru toți lucrătorii, cu funcții eminamente preventive și de consiliere.

## **Articolul 4**

Dreptul la o salarizare echitabila

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la o salarizare echitabila, părțile se angajează:

1. sa recunoască dreptul lucrătorilor la o salarizare suficienta, care să le asigure acestora, precum și familiilor lor un nivel de trai decent;
2. sa recunoască dreptul lucrătorilor la o rata majorată a salarizarii pentru orele suplimentare de muncă, cu excepția unor cazuri speciale;
3. sa recunoască dreptul lucrătorilor și al lucratoarelor la salarizare egala pentru munca de valoare egala;
4. sa recunoască dreptul tuturor lucrătorilor la o perioadă de preaviz rezonabila, în cazul încetării angajării;
5. sa nu autorizeze reținerile din salarii decât în condițiile și în limitele prescise de legislația sau de reglementarea naționala ori fixate prin convenții colective sau prin sentințe de arbitraj.

Exercitarea acestor drepturi trebuie să fie asigurată fie prin intermediul convențiilor colective încheiate în mod liber, fie prin metodele legale de fixare a salariilor, fie prin orice alta modalitate adecvată condițiilor naționale.

## **Articolul 5**

Dreptul sindical

În vederea garantării sau promovării libertății lucrătorilor și a patronilor de a constitui organizații locale, naționale sau internaționale pentru protecția intereselor lor economice și sociale și de a adera la aceste organizații, părțile se angajează ca legislația naționala sa nu aducă atingere și sa nu fie aplicată de o maniera care să aducă atingere acestei libertăți. Măsura în care garanțiile prevăzute în prezentul articol se vor aplica poliției va fi determinata prin legislația sau prin reglementarea naționala. Principiul aplicării acestor garanții membrilor forțelor armate și măsura în care ele se vor aplica acestei categorii de persoane sunt, de asemenea, determinate prin legislația sau prin reglementarea naționala.

## Articolul 6

Dreptul de negociere colectivă

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului de negociere colectivă, părțile se angajează:

1. să favorizeze consultarea paritară între lucrători și patroni;
  2. să promoveze, atunci când este necesar și util, instituirea procedurilor de negociere voluntară între patroni sau organizațiile patronale, pe de o parte, și organizațiile lucrătorilor, pe de altă parte, în vederea reglementării condițiilor de angajare prin intermediul convențiilor colective;
  3. să favorizeze instituirea și utilizarea procedurilor adecvate de conciliere și arbitraj voluntar pentru reglementarea conflictelor de muncă;
- și recunosc:
4. dreptul lucrătorilor și al patronilor la acțiuni colective, în caz de conflict de interese, inclusiv dreptul la greva, sub rezerva obligațiilor care ar putea rezulta din convențiile colective în vigoare.

## Articolul 7

Dreptul copiilor și al tinerilor la protecție

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului copiilor și al tinerilor la protecție, părțile se angajează:

1. să fixeze la 15 ani vârsta minimă de angajare, fiind totuși admise derogări pentru copiii angajați în munci ușoare, determinate, care nu risca să aducă atingere sănătății, moralității sau educației acestora;
2. să fixeze la 18 ani vârsta minimă de angajare pentru anumite ocupații determinate, considerate periculoase sau insalubre;
3. să interzică angajarea copiilor, care sunt încă supuși instrucției obligatorii, în munci care îi privează de beneficiul deplin al acestei instrucții;
4. să limiteze durata muncii lucrătorilor sub 18 ani, pentru ca aceasta să corespundă exigențelor dezvoltării lor și, mai ales, nevoilor lor de formare profesională;
5. să recunoască dreptul tinerilor lucrători și ucenici la o salarizare echitabilă sau la o alocație corespunzătoare;
6. să prevadă ca orele pe care ținerii le consacra formării profesionale pe durata timpului normal de muncă, cu consimțământul patronului, să fie considerate ca fiind incluse în ziua de muncă;
7. să fixeze la cel puțin 4 săptămâni durata concediilor anuale plătite ale lucrătorilor sub 18 ani;
8. să interzică angajarea lucrătorilor sub 18 ani în munci de noapte, cu excepția anumitor locuri de muncă determinate prin legislația sau prin reglementarea națională;
9. să prevadă ca lucrătorii sub 18 ani, angajați în locuri de muncă determinate prin legislația sau prin reglementarea națională, să fie supuși unui control medical periodic;
10. să asigure o protecție specială împotriva riscurilor fizice și morale la care copiii și ținerii sunt expusi și, în special, împotriva riscurilor care rezultă, într-o manieră directă sau indirectă, din munca lor.

## Articolul 8

Dreptul lucrătoarelor la protecția maternității

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătoarelor la protecția maternității, părțile se angajează:

1. să asigure lucrătoarelor, înainte și după naștere, un repaus cu o durată totală de cel puțin 14 săptămâni, fie prin concediu plătit, fie prin prestații adecvate de securitate socială sau prin prestații din fonduri publice;
2. să considere ilegal ca un patron să anunțe concedierea unei femei în perioada cuprinsă între momentul în care aceasta a notificat starea sa de graviditate și încheierea concediului sau de maternitate sau la o astfel de dată încât termenul de preaviz să expire în cursul acestei perioade;
3. să asigure mamelor care își alăptează copiii pauze suficiente în acest scop;
4. să reglementeze munca de noapte a femeilor însărcinate, a femeilor care au născut recent sau a celor care își alăptează copiii;
5. să interzică angajarea, în munci subterane în mine și în orice alte munci cu caracter periculos, insalubru sau penibil, a femeilor însărcinate, a femeilor care au născut recent sau a celor care își alăptează copiii și să ia măsuri corespunzătoare pentru protejarea drepturilor acestor femei în materie de angajare.

## Articolul 9

Dreptul la orientare profesională

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la orientare profesională, părțile se angajează să asigure sau să promoveze, în funcție de necesități, un serviciu care va sprijini toate persoanele, inclusiv cele handicapate, să rezolve problemele referitoare la alegerea unei profesii sau la avansarea profesională, ținând seama de caracteristicile individului și de legătură dintre acestea și posibilitățile pieței muncii; acest sprijin trebuie să fie asigurat gratuit atât tinerilor, inclusiv copiilor de vârstă școlară, cât și adulților.

## Articolul 10

Dreptul la formare profesională

În vederea exercitării efective a dreptului la formare profesională, părțile se angajează:

1. să asigure sau să favorizeze, în funcție de necesități, formarea tehnică și profesională a tuturor persoanelor, inclusiv a celor handicapate, în consultare cu organizațiile profesionale ale lucrătorilor și patronilor, și să acorde mijloacele care să permită accesul la învățământul tehnic superior și la învățământul universitar numai în conformitate cu criteriul aptitudinii individuale;
2. să asigure sau să favorizeze un sistem de ucenicie și alte sisteme de formare a tinerilor la locurile de muncă;
3. să asigure sau să favorizeze, în funcție de necesități:
  - a) măsuri corespunzătoare și ușor accesibile, în vederea formării lucrătorilor adulți;
  - b) măsuri speciale în vederea recalificării profesionale a lucrătorilor adulți, necesare ca urmare a evoluției tehnice sau a unei noi orientări a pieței muncii;
4. să asigure sau să favorizeze, în funcție de necesități, măsuri speciale de recalificare și de reintegrare a șomerilor de lungă durată;
5. să încurajeze deplina utilizare a mijloacelor prevăzute prin măsuri corespunzătoare, cum ar fi:
  - a) reducerea sau desființarea tuturor taxelor și cheltuielilor;
  - b) acordarea unei asistente financiare în cazurile adecvate;
  - c) includerea în programul normal de lucru a timpului consacrat cursurilor suplimentare de formare, urmate de un lucrător pe durata angajării, la cererea patronului sau;
  - d) garantarea, printr-un control corespunzător, în consultare cu organizațiile profesionale ale lucrătorilor și patronilor, a eficienței sistemului de ucenicie și a oricărui alt sistem de formare pentru tinerii lucrători și, la modul general, a unei protecții adecvate a tinerilor lucrători.

#### Articolul 11

Dreptul la protecția sănătății

În vederea exercitării efective a dreptului la protecția sănătății, părțile se angajează să ia fie direct, fie în cooperare cu organizațiile publice și private măsuri corespunzătoare, care vizează, în special:

1. să elimine, în măsura în care este posibil, cauzele unei sănătăți deficitare;
2. să prevadă servicii de consultare și de educare în ceea ce privește ameliorarea sănătății și dezvoltarea simțului responsabilității individuale în materie de sănătate;
3. să prevină, în măsura în care este posibil, bolile epidemice, endemice și alte boli, precum și accidentele.

#### Articolul 12

Dreptul la securitate socială

În vederea exercitării efective a dreptului la securitate socială, părțile se angajează:

1. să stabilească sau să mențină un regim de securitate socială;
2. să mențină regimul de securitate socială la un nivel satisfăcător cel puțin egal cu cel necesar pentru ratificarea Codului european de securitate socială;
3. să depună eforturi pentru a aduce treptat regimul de securitate socială la un nivel mai ridicat;
4. să ia măsuri, prin încheierea de acorduri bilaterale sau multilaterale corespunzătoare sau prin alte mijloace și sub rezerva condițiilor stipulate în aceste acorduri, pentru a asigura:
  - a) egalitatea de tratament între cetățenii fiecărei părți și cetățenii celorlalte părți, în ceea ce privește drepturile de securitate socială, inclusiv păstrarea avantajelor acordate de legislațiile de securitate socială, indiferent de deplasările pe care persoanele protejate le-ar putea efectua între teritoriile părților;
  - b) acordarea, menținerea și restabilirea drepturilor de securitate socială prin mijloace precum totalizarea perioadelor de asigurare sau de angajare, îndeplinite conform legislației fiecăreia dintre părți.

#### Articolul 13

Dreptul la asistență socială și medicală

În vederea exercitării efective a dreptului la asistență socială și medicală, părțile se angajează:

1. să vegheze ca orice persoană care nu dispune de resurse suficiente și care nu este în măsura să și le procure prin propriile mijloace sau să le primească dintr-o altă sursă, în special prin prestații rezultate dintr-un regim de securitate socială, să poată beneficia de o asistență corespunzătoare și, în caz de boală, de îngrijirile impuse de starea sa;
2. să vegheze ca persoanele care beneficiază de o astfel de asistență să nu sufere, din acest motiv, o reducere a drepturilor lor politice sau sociale;
3. să prevadă ca fiecare să poată obține, prin servicii competente cu caracter public sau privat, orice sfat și orice ajutor personal, necesare pentru a preveni, a îndepărta sau a atenua starea de nevoie de ordin personal și de ordin familial;
4. să aplice dispozițiile paragrafelor 1-3 ale prezentului articol, în condiții de egalitate cu propriii cetățeni, cetățenilor celorlalte părți care se afla în mod legal pe teritoriul acestora, în conformitate cu obligațiile pe care părțile și le asuma în virtutea Convenției europene de asistență socială și medicală, semnată la Paris la 11 decembrie 1953.

#### Articolul 14

Dreptul de a beneficia de servicii sociale

În vederea exercitării efective a dreptului de a beneficia de servicii sociale, părțile se angajează:

1. sa încurajeze sau sa organizeze serviciile care utilizează metode specifice serviciului social și care contribuie la bunăstarea și la dezvoltarea indivizilor și a grupurilor în cadrul comunității, precum și la adaptarea lor la mediul social;
2. sa încurajeze participarea indivizilor și a organizațiilor benevole sau a altor organizații la crearea sau la menținerea acestor servicii.

#### **Articolul 15**

Dreptul persoanelor handicapate la autonomie, la integrare socială și la participare în viața comunității

În vederea garantării exercitării efective de către persoanele handicapate, indiferent de vârstă, de natura și de originea handicapului lor, a dreptului la autonomie, la integrare socială și la participare în viața comunității, părțile se angajează, în special:

1. sa ia măsurile necesare pentru a furniza persoanelor handicapate o orientare, o educație și o formare profesională în cadrul schemelor generale ori de câte ori este posibil sau, dacă nu este posibil, prin intermediul instituției specializate, publice sau private;
2. sa favorizeze accesul la angajare al acestor persoane, prin orice măsură susceptibilă sa încurajeze patronii sa angajeze și sa mențină în activitate persoane handicapate în mediul obișnuit de muncă și sa adapteze condițiile de muncă la nevoile acestor persoane sau, atunci când din cauza handicapului acest lucru nu este posibil, prin organizarea sau crearea de locuri de muncă protejate, în funcție de gradul de invaliditate. Aceste măsuri pot justifica, dacă este cazul, recurgerea la servicii specializate și de însoțire;
3. sa favorizeze deplina lor integrare și participare la viața socială, în special prin măsuri, inclusiv ajutoare tehnice, care vizează depășirea dificultăților lor de comunicare și de mobilitate și care să le permită accesul la mijloacele de transport, la locuința, la activități culturale și la petrecerea timpului liber.

#### **Articolul 16**

Dreptul familiei la protecție socială, juridică și economică

În vederea realizării condițiilor de viață indispensabile dezvoltării familiei, celula fundamentală a societății, părțile se angajează sa promoveze protecția economică, juridică și socială a vieții de familie, în special prin intermediul prestațiilor sociale și familiale, al dispozițiilor fiscale, al incurajării construcțiilor de locuințe adaptate nevoilor familiale, al ajutoarelor pentru tinerele familii sau prin orice alte măsuri corespunzătoare.

#### **Articolul 17**

Dreptul copiilor și al adolescenților la protecție socială, juridică și economică

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului copiilor și al adolescenților de a crește într-un mediu favorabil dezvoltării personalității lor și a aptitudinilor lor fizice și mentale, părțile se angajează sa ia fie direct, fie în cooperare cu organizațiile publice sau private toate măsurile necesare și corespunzătoare, care:

1. a) să asigure copiilor și adolescenților, ținând seama de drepturile și de obligațiile părinților, îngrijirile, asistența, educația și pregătirea de care au nevoie, în special prin crearea sau menținerea unor instituții ori servicii adecvate și suficiente în acest scop:
  - b) sa protejeze copiii și adolescenții împotriva neglijenței, violenței sau exploatării;
  - c) să asigure o protecție și un ajutor special din partea statului pentru copilul sau adolescentul privat temporar ori definitiv de sprijinul familiei;
2. să asigure copiilor și adolescenților învățământ primar și secundar gratuit, precum și sa favorizeze regularitatea frecvenței școlare.

#### **Articolul 18**

Dreptul la exercitarea unei activități lucrative pe teritoriul celorlalte părți

În vederea exercitării efective a dreptului la exercitarea unei activități lucrative pe teritoriul oricărei alte părți, părțile se angajează:

1. să aplice într-un spirit liberal regulamentele existente;
2. sa simplifice formalitățile în vigoare și sa reducă sau sa desființeze taxele consulare și alte taxe plătibile de către lucrătorii străini sau de către patronii lor;
3. sa flexibilizeze, în mod individual sau colectiv, reglementările care guvernează angajarea lucrătorilor străini; și recunosc:
4. dreptul de ieșire al cetățenilor lor care doresc sa exercite o activitate lucrativă pe teritoriul celorlalte părți.

#### **Articolul 19**

Dreptul lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătorilor migranți și al familiilor lor la protecție și asistență pe teritoriul oricărei alte părți, părțile se angajează:

1. sa mențină sau să se asigure ca exista servicii gratuite corespunzătoare care să îi sprijine pe acești lucrători și, în special, să le furnizeze informații exacte și sa ia toate măsurile utile, pe care le permit legislația și reglementările naționale, împotriva oricărei propagande inselatoare privind emigrarea și imigrarea;
2. sa adopte, în limitele jurisdicției lor, măsuri corespunzătoare pentru a facilita plecarea, transportul și primirea acestor lucrători și familiilor lor și pentru a le asigura, în limitele jurisdicției lor, în timpul călătoriei, serviciile sanitare și medicale necesare, precum și condiții bune de igienă;
3. sa promoveze colaborarea, după caz, dintre serviciile sociale, publice sau private, din țările de emigrare și de imigrare;
4. sa garanteze lucrătorilor care se găsesc în mod legal pe teritoriul lor, în măsura în care aceste chestiuni sunt reglementate de legislație sau de alte prevederi ori sunt supuse controlului autorităților administrative, un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat cetățenilor lor în ceea ce privește următoarele aspecte:
  - a) salarizarea și alte condiții de angajare și de muncă;
  - b) afilierea la organizații sindicale și beneficiul avantajelor oferite de convențiile colective;
  - c) locuința;
5. să asigure lucrătorilor care se găsesc în mod legal pe teritoriul lor un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat cetățenilor lor în ceea ce privește impozitele, taxele și contribuțiile aferente muncii, încasate de la lucrători;
6. sa faciliteze, pe cat posibil, reîntregirea familiei lucrătorului migrant, autorizat să se stabilească pe teritoriul sau;
7. să asigure lucrătorilor care se găsesc în mod legal pe teritoriul lor un tratament nu mai puțin favorabil decât cel acordat cetățenilor lor pentru acțiunile în justiție referitoare la chestiunile menționate în prezentul articol;
8. sa garanteze lucrătorilor care locuiesc în mod legal pe teritoriul lor că nu vor putea fi expulzați decât dacă amenința securitatea statului sau contravin ordinii publice sau bunelor moravuri;
9. să permită, în cadrul limitelor fixate de legislație, transferul tuturor câștigurilor și al economiilor lucrătorilor migranți, pe care aceștia doresc să le transfere;
10. sa extindă protecția și asistența prevăzute de prezentul articol asupra lucrătorilor migranți care lucrează pe cont propriu, dacă măsurile respective sunt aplicabile acestei categorii;
11. sa favorizeze și sa faciliteze învățarea limbii naționale a statului de primire sau, dacă sunt mai multe limbi, a uneia dintre ele, de către lucrătorii migranți și membrii familiilor lor;
12. sa favorizeze și sa faciliteze, în măsura în care este posibil, învățarea limbii materne a lucrătorului migrant de către copiii acestuia.

#### Articolul 20

Dreptul la egalitate de șanse și de tratament în materie de angajare și profesie, fără discriminare în funcție de sex  
În vederea exercitării efective a dreptului la egalitate de șanse și de tratament în materie de angajare și de profesie, fără discriminare în funcție de sex, părțile se angajează sa recunoască acest drept și sa ia măsurile adecvate pentru a asigura și a promova aplicarea sa în următoarele domenii:

- a) accesul la angajare, protecția împotriva concedierii și reintegrarea profesională;
- b) orientarea și formarea profesională, recalificarea și readaptarea profesională;
- c) condițiile de angajare și de muncă, inclusiv salarizarea;
- d) evoluția carierei, inclusiv promovarea.

#### Articolul 21

Dreptul la informare și la consultare

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătorilor la informare și la consultare în cadrul întreprinderii, părțile se angajează sa ia sau sa promoveze măsuri care să permită lucrătorilor sau reprezentanților acestora, în conformitate cu legislația și practica naționale:

- a) să fie informați periodic sau la momentul oportun și de o manieră clară despre situația economică și financiară a întreprinderii în care sunt încadrați, fiind înțeles ca divulgarea anumitor informații care pot prejudicia întreprinderea va putea fi refuzată sau ca se va putea solicita ca acestea să fie confidențiale; și
- b) să fie consultați în timp util asupra deciziilor propuse care sunt susceptibile sa afecteze substanțial interesele lucrătorilor și, în special, asupra celor care ar putea avea consecințe importante în privința angajării în întreprindere.

#### Articolul 22

Dreptul de a lua parte la determinarea și ameliorarea condițiilor de muncă și a mediului de muncă

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătorilor de a lua parte la determinarea și ameliorarea condițiilor de muncă și a mediului de muncă în întreprindere, părțile se angajează sa ia sau sa promoveze măsuri care să permită lucrătorilor sau reprezentanților acestora, în conformitate cu legislația și practica naționale, să contribuie:

- a) la determinarea și ameliorarea condițiilor de muncă, de organizare a muncii și a mediului de muncă;
- b) la protecția sănătății și a securității în cadrul întreprinderii;

- c) la organizarea serviciilor și facilităților sociale și socio-culturale ale întreprinderii;
- d) la controlul respectării reglementărilor în acest domeniu.

### Articolul 23

Dreptul persoanelor varstnice la protecție socială

În vederea exercitării efective a dreptului persoanelor varstnice la protecție socială, părțile se angajează să ia sau să promoveze fie direct, fie în cooperare cu organizațiile publice sau private măsuri adecvate, destinate, în special:

- să permită persoanelor varstnice să rămână membri deplin ai societății cât mai mult timp posibil, prin intermediul:
  - a) unor resurse suficiente care să le permită să ducă o existență decentă și să participe activ la viața publică, socială și culturală;
  - b) difuzării informațiilor privind serviciile și facilitățile disponibile pentru persoanele varstnice și posibilitățile lor de a recurge la acestea;
- să permită persoanelor varstnice să aleagă liber propriul stil de viață și să ducă o existență independentă în mediul lor obișnuit atât timp cât doresc și cât acest lucru este posibil, prin:
  - a) punerea la dispoziție a unor locuințe corespunzătoare nevoilor acestora și stării lor de sănătate sau sprijin adecvat în vederea amenajării locuinței;
  - b) îngrijirea sănătății și servicii pe care starea acestora le impune;
- să garanteze persoanelor varstnice care trăiesc în instituții o asistență corespunzătoare în privința vieții private și participarea la determinarea condițiilor de viață în instituție.

### Articolul 24

Dreptul la protecție în caz de concediere

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la protecție în caz de concediere, părțile se angajează să recunoască:

- a) dreptul lucrătorilor de a nu fi concediați fără un motiv întemeiat, legat de aptitudinea sau de conduita acestora ori de cerințele de funcționare a întreprinderii, a instituției sau a serviciului;
- b) dreptul lucrătorilor concediați fără motiv întemeiat la o indemnizație adecvată sau la o altă reparație corespunzătoare.

În acest scop, părțile se angajează să asigure ca un lucrător care considera că a făcut obiectul unei măsuri de concediere fără un motiv întemeiat să aibă drept de apel împotriva acestei măsuri în fața unui organ imparțial.

### Articolul 25

Dreptul lucrătorilor la protecția propriilor creanțe în caz de insolvabilitate a patronului acestora

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului lucrătorilor la protecția propriilor creanțe în caz de insolvabilitate a patronului lor, părțile se angajează să prevadă garantarea creanțelor lucrătorilor, care rezultă din contracte de muncă sau din raporturi de muncă, de către o instituție de garanție sau prin orice altă formă efectivă de protecție.

### Articolul 26

Dreptul la demnitate în munca

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului tuturor lucrătorilor la protecția demnității lor în munca, părțile se angajează, în consultare cu organizațiile patronilor și lucrătorilor:

1. să promoveze sensibilizarea, informarea și prevenirea în materie de hartuire sexuală la locul de muncă sau în legătură cu munca și să ia orice măsură adecvată pentru protejarea lucrătorilor împotriva unor astfel de comportamente;
2. să promoveze sensibilizarea, informarea și prevenirea în materie de acte condamnabile sau explicit ostile și ofensatoare, dirijate în mod repetat împotriva oricărui salariat la locul de muncă sau în legătură cu munca, și să ia orice măsură adecvată pentru protejarea lucrătorilor împotriva unor astfel de comportamente.

### Articolul 27

Dreptul lucrătorilor cu responsabilități familiale la egalitate de șanse și de tratament

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la egalitate de șanse și de tratament între lucrătorii celor două sexe cu responsabilități familiale și între acești lucrători și ceilalți lucrători, părțile se angajează:

1. să ia măsuri adecvate:
  - a) pentru a permite lucrătorilor cu responsabilități familiale să întrețină și să rămână în viața activă sau să revină la aceasta după o absență datorată acestor responsabilități, inclusiv măsuri în domeniul orientării și formării profesionale;
  - b) pentru a ține seama de nevoile acestora în ceea ce privește condițiile de angajare și de securitate socială;
  - c) pentru dezvoltarea sau promovarea serviciilor publice ori private, în special a serviciilor preșcolare de zi și a altor modalități de îngrijire;

2. sa prevadă posibilitatea pentru fiecare părinte, în cursul unei perioade după concediul de maternitate, de a obține un concediu parental pentru îngrijirea copilului, ale cărui durata și condiții vor fi fixate prin legislația națională, convențiile colective sau practica națională;
3. să asigure ca responsabilitățile familiale sa nu poată constitui, ca atare, un motiv întemeiat de concediere.

#### Articolul 28

Dreptul reprezentanților lucrătorilor la protecție în întreprindere și facilitățile acordate acestora

În scopul asigurării exercitării efective a dreptului reprezentanților lucrătorilor de a-și îndeplini funcțiile de reprezentanți, părțile se angajează să asigure ca, în întreprindere:

- a)** aceștia sa beneficieze de o protecție efectivă împotriva actelor care ar putea să le aducă un prejudiciu, inclusiv împotriva concedierii, și care ar fi motivate de calitatea sau de activitățile acestora ca reprezentanți ai lucrătorilor din întreprindere;
- b)** aceștia sa beneficieze de facilități adecvate care să le permită să își îndeplinească rapid și eficient propriile atribuții, ținând seama de sistemul de relații profesionale care prevalează în țara, precum și de necesitățile, de importanța și de posibilitățile întreprinderii respective.

#### Articolul 29

Dreptul la informare și la consultare în procedurile de concediere colectivă

În scopul asigurării exercitării efective a dreptului reprezentanților lucrătorilor de a fi informați și consultați în cazul concedierilor colective, părțile se angajează să asigure ca patronii sa informeze și sa consulte reprezentanții lucrătorilor în timp util, înaintea acestor concedieri colective, asupra posibilităților de a evita concedierile colective sau de a limita numărul și de a atenua consecințele acestora, recurgând, de exemplu, la măsuri sociale însoțitoare care vizează, în special, ajutorul pentru redistribuirea sau recalificarea lucrătorilor respectivi.

#### Articolul 30

Dreptul la protecție împotriva saraciei și excluderii sociale

În scopul asigurării exercitării efective a dreptului la protecție împotriva saraciei și excluderii sociale, părțile se angajează:

- a)** sa ia măsuri în cadrul unei abordări globale și coordonate pentru promovarea accesului efectiv în special la angajare, locuinta, formare, învățământ, cultura, asistența socială și medicală al persoanelor care se găsesc sau care risca să se găsească într-o situație de excludere socială sau de saracie și al familiei acestora;
- b)** dacă este necesar, sa reexamineze aceste măsuri în vederea adaptării lor.

#### Articolul 31

Dreptul la locuinta

În vederea asigurării exercitării efective a dreptului la locuinta, părțile se angajează sa ia măsuri destinate:

1. sa favorizeze accesul la locuinta la un nivel adecvat;
2. sa prevină și sa atenueze lipsa locuințelor, în vederea eliminării progresive a acestei situații;
3. să facă accesibil costul locuinței pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente.

## Partea a III-a

#### Articolul A

Angajamente

1. Sub rezerva dispozițiilor art. B de mai jos, fiecare parte contractantă se angajează:

- a)** sa considere partea I din prezenta carta ca o declarație determinând obiectivele a căror realizare o va urmări prin toate mijloacele utile, conform paragrafului introductiv din partea respectiva;
- b)** să se considere legată de cel puțin 6 din următoarele 9 articole ale părții a II-a a cartei: art. 1, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 19 și 20;
- c)** să se considere legată de un număr suplimentar de articole sau de paragrafe numerotate ale părții a II-a a cartei, pe care le va alege astfel încât numărul total de articole și de paragrafe numerotate care o leagă sa nu fie mai mic de 16 articole sau de 63 de paragrafe numerotate.

2. Articolele sau paragrafele alese conform prevederilor lit. b) și c) ale paragrafului 1 din prezentul articol vor fi notificate secretarului general al Consiliului Europei în momentul depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

3. Fiecare parte contractantă va putea, în orice moment ulterior, sa declare, prin notificare adresată secretarului general, ca se considera legată de orice alt articol sau paragraf numerotat care figurează în partea a II-a a cartei și pe care nu îl acceptase încă în conformitate cu paragraful 1 din prezentul articol. Aceste angajamente ulterioare vor fi considerate parte integrantă a ratificării, acceptării sau aprobării și vor produce aceleași efecte începând din prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o luna după data notificării.

4. Fiecare parte contractantă va dispune de un sistem de inspecție a muncii adecvat condițiilor sale naționale.

#### Articolul B

Relația cu Carta socială europeană și cu Protocolul adițional din 1988

1. Nici o parte contractantă la Carta socială europeană sau la Protocolul adițional din 5 mai 1988 nu poate ratifica, accepta sau aproba prezenta carte fără a se considera legată cel puțin de prevederile corespunzătoare ale Cartei sociale europene și, dacă este cazul, ale Protocolului adițional de care era legată.

2. Acceptarea obligațiilor oricărei prevederi prin prezenta carte va avea ca efect faptul ca, de la data intrării în vigoare a acelor obligații pentru partea contractantă respectivă, prevederile corespunzătoare din Carta socială europeană și, dacă este cazul, din Protocolul adițional din 1988 nu se vor mai aplica părții respective în cazul în care acea parte era legată de primul dintre cele doua instrumente citate anterior sau de ambele instrumente.

## Partea a IV-a

### Articolul C

Controlul aplicării angajamentelor conținute în prezenta carte

Aplicarea angajamentelor juridice conținute în prezenta carte va fi supusă aceluiași control ca și în cazul Cartei sociale europene.

### Articolul D

Reclamații colective

1. Dispozițiile Protocolului adițional la Carta socială europeană, prevăzând un sistem de reclamații colective, se vor aplica angajamentelor înscrise în prezenta carte pentru statele care au ratificat protocolul menționat.

2. Orice stat care nu este legat de Protocolul adițional la Carta socială europeană prevăzând un sistem de reclamații colective va putea, în momentul depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare a prezentei carte sau în orice alt moment ulterior, să declare, prin notificare adresată secretarului general al Consiliului Europei, că acceptă controlul obligațiilor înscrise în prezenta carte conform procedurii prevăzute în protocolul menționat.

## Partea a V-a

### Articolul E

Nediscriminare

Respectarea drepturilor recunoscute în prezenta carte trebuie asigurată fără deosebire de rasă, sex, limba, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, sănătate, apartenența la o minoritate națională, naștere sau orice altă situație.

### Articolul F

Derogări în caz de război sau de pericol public

1. În caz de război sau în cazul altui pericol public care amenință viața națiunii, orice parte contractantă poate lua măsuri care deroga de la obligațiile prevăzute în prezenta carte, în strictă măsură în care situația o reclama și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu celelalte obligații decurgând din dreptul internațional.

2. Orice parte contractantă care și-a exercitat acest drept de derogare îl va informa, într-un interval de timp rezonabil, pe secretarul general al Consiliului Europei despre toate măsurile luate și despre motivele care le-au inspirat. De asemenea, aceasta trebuie să îl informeze pe secretarul general despre data la care aceste măsuri au încetat să fie în vigoare și la care dispozițiile cartei pe care le-a acceptat sunt din nou aplicabile în întregime.

### Articolul G

Restricții

1. Drepturile și principiile enunțate în partea I, atunci când vor fi efectiv aplicate, și exercitarea efectivă a acestor drepturi și principii, așa cum este prevăzut în partea a II-a, nu vor putea face obiectul unor restricții sau limitări nespecificate în părțile I și a II-a, cu excepția celor prescrise prin lege și care sunt necesare într-o societate democratică pentru a garanta respectarea drepturilor și libertăților altora sau pentru a proteja ordinea publică, securitatea națională, sănătatea publică sau bunele moravuri.

2. Restricțiile permise în virtutea prezentei carte și obligațiile recunoscute în aceasta nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care au fost prevăzute.

### Articolul H

Relații între carte și dreptul intern sau acordurile internaționale

Prevederile prezentei carte nu vor aduce atingere dispozițiilor dreptului intern și ale tratatelor, convențiilor sau acordurilor bilaterale ori multilaterale care sunt sau vor intra în vigoare și care acordă un tratament mai favorabil persoanelor protejate.

### Articolul I

Punerea în aplicare a angajamentelor asumate

1. Fără a aduce atingere mijloacelor de punere în aplicare prevăzute în aceste articole, dispozițiile relevante ale art. 1-31 ale părții a II-a din prezenta carte vor fi puse în aplicare prin:

- a) legislație sau reglementare;
- b) convenții încheiate între patroni sau organizații patronale și organizații ale lucrătorilor;
- c) o combinație a acestor două metode;
- d) alte mijloace corespunzătoare.

2. Angajamentele decurgând din paragrafele 1, 2, 3, 4, 5 și 7 ale art. 2, din paragrafele 4, 6 și 7 ale art. 7, din paragrafele 1, 2, 3 și 5 ale art. 10 și ale art. 21 și 22 ale părții a II-a din prezenta carte vor fi considerate ca fiind respectate de îndată ce aceste dispoziții vor fi aplicate, conform paragrafului 1 al prezentului articol, mării majorități a lucrătorilor respectivi.

## Articolul J

### Amendamente

1. Orice amendament la părțile I și a II-a din prezenta carte, destinat să extindă drepturile garantate prin carte, și orice amendament la părțile III-VI, propus de o parte contractantă sau de Comitetul guvernamental, este comunicat secretarului general al Consiliului Europei și transmis de secretarul general părților contractante la prezenta carte.
2. Orice amendament propus conform prevederilor paragrafului precedent este examinat de Comitetul guvernamental, care înaintează textul adoptat Comitetului de Miniștri, după consultarea Adunării Parlamentare. După aprobarea sa de către Comitetul de Miniștri, acest text este comunicat părților contractante în vederea acceptării sale.
3. Orice amendament la partea I sau la partea a II-a din prezenta carte va intra în vigoare, pentru părțile contractante care l-au acceptat, în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o luna de la data la care trei părți contractante îl vor fi informat pe secretarul general că l-au acceptat. Pentru orice parte contractantă care îl va accepta ulterior, amendamentul va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o luna de la data la care partea respectivă îl va fi informat pe secretarul general despre acceptarea sa.
4. Orice amendament la părțile III-VI ale prezentei carte va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o luna de la data la care toate părțile contractante îl vor fi informat pe secretarul general că l-au acceptat.

## Partea a VI-a

## Articolul K

### Semnarea, ratificarea și intrarea în vigoare

1. Prezenta carte este deschisă semnării statelor membre ale Consiliului Europei. Ea va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la secretarul general al Consiliului Europei.
2. Prezenta carte va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o luna de la data la care trei state ale Consiliului Europei își vor fi exprimat consimțământul de a fi legate de prezenta carte, conform prevederilor paragrafului precedent.
3. Pentru orice stat membru care își va exprima ulterior consimțământul de a fi legat de prezenta carte, aceasta va intra în vigoare în prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o luna de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

## Articolul L

### Aplicare teritorială

1. Prezenta carte se aplică pe teritoriul metropolitan al fiecărei părți contractante. Orice semnatar poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului sau de ratificare, de acceptare sau de aprobare, să precizeze, prin declarație adresată secretarului general al Consiliului Europei, teritoriul care este considerat în acest scop drept teritoriul sau metropolitan.
2. Orice semnatar poate, în momentul semnării sau în momentul depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare ori de aprobare sau în orice alt moment ulterior, să declare, prin notificare adresată secretarului general al Consiliului Europei, că prezenta carte se va aplica, în întregime sau în parte, aceluși sau acelor teritorii metropolitane specificate în respectiva declarație și că vor le asigura relațiile internaționale sau pentru care își asumă responsabilitatea internațională. Acesta va specifica în această declarație articolele sau paragrafele din partea a II-a a cartei pe care le accepta ca obligatorii în privința fiecărui teritoriu desemnat în declarație.
3. Carta se va aplica pe teritoriul sau pe teritoriile desemnate în declarația menționată în paragraful precedent, începând din prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o luna de la data primirii notificării acestei declarații de către secretarul general.
4. Orice parte contractantă va putea, în orice moment ulterior, să declare, prin notificare adresată secretarului general al Consiliului Europei, că, în ceea ce privește unul sau mai multe teritorii la care carta se aplică în virtutea paragrafului 2 din prezentul articol, accepta ca obligatoriu orice articol sau paragraf numerotat pe care nu îl acceptase încă în privința acestui teritoriu sau acestor teritorii. Aceste angajamente ulterioare vor fi considerate

parte integrantă a declarației originale în ceea ce privește teritoriul respectiv și vor produce aceleași efecte începând din prima zi a lunii următoare expirării unei perioade de o luna de la data primirii notificării de către secretarul general.

#### Articolul M

##### Denunțarea

1. Nici o parte contractantă nu poate denunța prezenta carta înainte de expirarea unei perioade de 5 ani de la data la care carta a intrat în vigoare în ceea ce o privește sau înainte de expirarea oricărei alte perioade ulterioare de 2 ani și, în toate cazurile, un preaviz de 6 luni va fi notificat secretarului general al Consiliului Europei, care va informa în aceasta privința celelalte părți contractante.
2. Orice parte contractantă poate, conform dispozițiilor enunțate în paragraful precedent, să denunțe orice articol sau paragraf al părții a II-a din carta pe care l-a acceptat, sub rezerva ca numărul articolelor sau paragrafelor prin care se leagă aceasta parte contractantă să nu fie niciodată mai mic de 16 în primul caz și de 63 în cel de-al doilea caz și ca acest număr de articole sau de paragrafe să continue să cuprindă articolele selectate de aceasta parte contractantă dintre cele la care se face o referire specială în art. A paragraful 1 lit. b).
3. Orice parte contractantă poate denunța prezenta carta sau orice articol ori paragraf al părții a II-a din carta în condițiile prevăzute în paragraful 1 al prezentului articol, în privința oricărui teritoriu la care prezenta carta se aplică în virtutea unei declarații formulate în conformitate cu paragraful 2 al art. L.

#### Articolul N

##### Anexa

Anexa la prezenta carta face parte integrantă din aceasta.

#### Articolul O

##### Notificări

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului Europei și directorului general al Biroului Internațional al Muncii:

- a) orice semnare;
- b) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare sau de aprobare;
- c) orice data de intrare în vigoare a prezentei carte, în conformitate cu art. K;
- d) orice declarație făcută în aplicarea art. A paragrafele 2 și 3, art. D paragrafele 1 și 2, art. F paragraful 2 și art. L paragrafele 1, 2, 3 și 4;
- e) orice amendament în conformitate cu art. J;
- f) orice denunțare în conformitate cu art. M;
- g) orice alt act, notificare sau comunicare în legătură cu prezenta carta.

În considerarea celor de mai sus, subsemnații, având depline puteri în acest scop, am semnat prezenta carta revizuită.

Încheiată la Strasbourg la 3 mai 1996, în limbile franceză și engleză, ambele texte fiind egal autentice, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite copii certificate conforme fiecărui stat membru al Consiliului Europei și directorului general al Biroului Internațional al Muncii.

#### Anexă

-----  
la Carta socială europeană revizuită  
-----

#### CÂMPUL DE APLICARE A CARTEI SOCIALE EUROPENE REVIZUITE ÎN PRIVINȚA PERSOANELOR PROTEJATE

1. Sub rezerva prevederilor art. 12 paragraful 4 și ale art. 13 paragraful 4, persoanele vizate la art. 1-17 și 20-31 nu includ străinii decât în măsura în care sunt cetățeni ai altor părți, care își au reședința legală sau care lucrează în mod regulat pe teritoriul părții respective, fiind înțelese ca articolele menționate vor fi interpretate în lumina dispozițiilor art. 18 și 19.

Prezenta interpretare nu exclude acordarea unor drepturi similare și altor persoane de către una dintre părți.

2. Fiecare parte va acorda refugiaților care corespund definiției Convenției de la Geneva din 28 iulie 1951 privind statutul refugiaților și Protocolului din 31 ianuarie 1967, care locuiesc legal pe teritoriul său, un tratament cel puțin favorabil posibil și, în orice caz, nu mai puțin favorabil decât cel la care aceasta s-a angajat în virtutea convenției din 1951, precum și a celorlalte acorduri internaționale existente și aplicabile refugiaților mai sus menționați.

#### Partea I, paragraful 18, și PARTEA a II-a, articolul 18 paragraful 1

Se înțelege că aceste prevederi nu privesc intrarea pe teritoriul părților și nu aduc atingere prevederilor Convenției europene privind stabilirea resortisanților străini, semnată la Paris la 13 decembrie 1955.

## Partea a II-a

### Articolul 1 paragraful 2

Aceasta prevedere nu trebuie să fie interpretată ca interzicând sau ca autorizând clauzele sau practicile de securitate sindicală.

Articolul 2 paragraful 6

Părțile vor putea dispune ca aceasta prevedere să nu se aplice:

- a)** lucrătorilor care au un contract sau un raport de muncă a cărui durată totală nu depășește o luna și/sau a cărui durată săptămânală de lucru nu depășește 8 ore;
- b)** atunci când contractul sau raportul de muncă are un caracter ocazional și/sau specific, cu condiția, în acest caz, ca motive obiective să justifice neaplicarea.

Articolul 3 paragraful 4

În scopul aplicării acestei prevederi, atribuțiile, organizarea și condițiile de funcționare ale acestor servicii trebuie să fie determinate prin legislație sau prin reglementări internaționale, prin convenții colective sau prin orice alt mijloc adecvat condițiilor naționale.

Articolul 4 paragraful 4

Aceasta prevedere va fi interpretată astfel încât să nu interzică o concediere imediată în caz de abatere gravă.

Articolul 4 paragraful 5

Se înțelege ca o parte își poate lua angajamentul cerut în acest paragraf, dacă reținerile din salarii sunt interzise pentru marea majoritate a lucrătorilor fie prin lege, fie prin convenții colective sau sentințe de arbitraj, singurele excepții fiind constituite de persoanele care nu sunt acoperite de aceste instrumente.

Articolul 6 paragraful 4

Se înțelege ca fiecare parte poate, în ceea ce o privește, să reglementeze prin lege exercitarea dreptului la greva, cu condiția ca orice altă restricție eventuală a acestui drept să poată fi justificată în conformitate cu prevederile art. G.

Articolul 7 paragraful 2

Prezenta prevedere nu împiedică părțile să prevadă în lege posibilitatea ca tinerii care nu au împlinit vârsta minimă prevăzută să realizeze munci strict necesare pregătirii profesionale proprii atunci când munca se realizează sub controlul personalului competent autorizat și cu condiția ca securitatea și protecția sănătății tinerilor în munca să fie garantate.

Articolul 7 paragraful 8

Se înțelege ca o parte va îndeplini angajamentul cerut în acest paragraf, dacă se conformează spiritului acestui angajament, prevăzând prin legislația proprie ca marea majoritate a persoanelor în vârstă de până la 18 ani să nu fie angajate în munci de noapte.

Articolul 8 paragraful 2

Aceasta dispoziție nu va fi interpretată ca și cum ar consacra o interdicție cu caracter absolut. Pot interveni excepții, de exemplu, în cazurile următoare:

- a)** dacă lucratoarea a comis o greșeală ce justifică încetarea raportului de muncă;
- b)** dacă întreprinderea respectivă își încetează activitatea;
- c)** dacă termenul prevăzut de contractul de muncă a încetat.

Articolul 12 paragraful 4

Expresia și sub rezerva condițiilor stipulate în aceste acorduri, care figurează în introducerea acestui paragraf, este considerată ca având semnificația ca, referitor la prestațiile care există independent de sistemul contributiv, o parte poate cere realizarea unei perioade de ședere determinate înainte de acordarea acestor prestații cetățenilor altor părți.

Articolul 13 paragraful 4

Guvernele care nu sunt părți la Convenția europeană de asistență socială și medicală pot să ratifice carta în ceea ce privește acest paragraf, sub rezerva acordării cetățenilor altor părți a unui tratament conform prevederilor convenției menționate.

Articolul 16

Se înțelege ca protecția acordată de aceasta prevedere acoperă familiile monoparentale.

Articolul 17

Se înțelege ca aceasta prevedere acoperă toate persoanele în vârstă de până la 18 ani, cu excepția situației în care majoratul este atins mai devreme, în virtutea legislației aplicabile, fără prejudicierea altor dispoziții specifice prevăzute de carta, și anume la art. 7.

Aceasta nu presupune obligația de a asigura învățământul obligatoriu până la vârsta menționată mai sus.

Articolul 19 paragraful 6

În scopul aplicării prezentei dispoziții, prin familie a lucrătorului migrant se înțelege cel puțin soțul/sotia lucrătorului și copiii săi necăsătoriți, atâta timp cât ei sunt considerați minori de legislația pertinentă a statului primitor și sunt întreținuți de către lucrător.

#### Articolul 20

1. Se înțelege ca materiile ce aparțin domeniului securității sociale, precum și prevederile referitoare la prestațiile de șomaj, la prestațiile pentru persoanele vârstnice și la prestațiile de urmaș pot fi excluse din câmpul de aplicare a acestui articol.
2. Nu vor fi considerate discriminări, în sensul prezentului articol, prevederile referitoare la protecția femeii, mai ales în ceea ce privește sarcina, nașterea și perioada postnatală.
3. Prezentul articol nu împiedică adoptarea de măsuri specifice vizând remedierea inegalităților de fapt.
4. Pot fi excluse din câmpul de aplicare a prezentului articol sau a unora dintre dispozițiile sale activitățile profesionale care, în funcție de natura lor sau de condițiile de exercitare, nu pot fi încredințate decât persoanelor de un anumit sex. Această dispoziție nu va fi interpretată ca obligând părțile să decidă, pe cale legislativă sau reglementară, lista cuprinzând activitățile profesionale care, în funcție de natura lor, pot fi rezervate lucrătorilor de un anumit sex.

#### Articolele 21 și 22

1. În scopul aplicării acestor articole, expresia reprezentanți ai lucrătorilor desemnează persoanele recunoscute ca atare de legislația și practica naționale.
2. Expresia legislația și practica naționale vizează, după caz, în afară de legi și alte acte normative, convențiile colective, alte acorduri între patron și reprezentanții lucrătorilor, uzanțele și hotărârile judecătorești pertinente.
3. În scopul aplicării acestor articole, termenul întreprindere este interpretat ca vizând un ansamblu de elemente materiale și nemateriale, având sau nu personalitate juridică, destinat producției de bunuri sau prestării de servicii, în scop economic, și dispunând de putere de decizie în privința comportamentului sau pe piața.
4. Se înțelege ca pot fi excluse de la aplicarea acestor articole comunitățile religioase și instituțiile lor, chiar atunci când aceste instituții sunt întreprinderi, în sensul paragrafului 3. Instituțiile care desfășoară activități inspirate de anumite idealuri sau care se ghidează după anumite concepte morale, idealuri și concepte protejate de legislația națională pot fi excluse de la aplicarea acestor articole, în măsura în care acest lucru este necesar pentru protejarea orientării întreprinderii.
5. Se înțelege ca, atunci când într-un stat drepturile enunțate în prezentele articole sunt exercitate în cadrul diverselor filiale ale întreprinderii, partea respectivă trebuie să fie considerată ca îndeplinind obligațiile ce decurg din aceste prevederi.
6. Părțile vor putea exclude din câmpul de aplicare a prezentelor articole întreprinderile ale căror efective nu ating un prag stipulat de legislația și practica naționale.

#### Articolul 22

1. Această prevedere nu afectează atribuțiile și obligațiile statelor în materie de adoptare a reglementărilor referitoare la igiena și securitatea la locul de muncă sau competențele și responsabilitățile organelor însărcinate cu supravegherea respectării aplicării acestora.
2. Expresia servicii și facilități sociale și socioculturale vizează serviciile și facilitățile de natură socială și/sau culturală pe care le oferă anumite întreprinderi lucrătorilor, cum ar fi: asistența socială, terenurile de sport, sălile pentru hrănirea sugarilor, bibliotecile, taberele de vacanță etc.

#### Articolul 23 paragraful 1

În scopul aplicării acestui paragraf, expresia cât mai mult timp posibil se referă la capacitățile fizice, psihologice și intelectuale ale persoanei în vârstă.

#### Articolul 24

1. Se înțelege ca în scopul aplicării acestui articol termenul concediere semnifică încetarea raportului de muncă la inițiativa patronului.
2. Se înțelege ca acest articol acoperă toți lucrătorii, dar ca o parte poate sustrage, în întregime sau parțial, de sub protecția sa următoarele categorii de salariați:
  - a) lucrătorii angajați în baza unui contract de muncă încheiat pe o perioadă determinată sau care prevede o muncă determinată;
  - b) lucrătorii care efectuează o perioadă de probă sau care nu realizează perioada de vechime cerută, cu condiția ca durata acesteia să fie stabilită dinainte și ca ea să fie rezonabilă;
  - c) lucrătorii angajați cu titlu ocazional pe o perioadă scurtă.
3. În scopul aplicării acestui articol, următoarele situații nu constituie motive întemeiate de concediere:
  - a) afilierea sindicală sau participarea la activități sindicale în afară orelor de program sau, cu consimțământul patronului, în timpul orelor de program;
  - b) faptul de a solicita, de a exercita sau de a avea mandat de reprezentant al lucrătorilor;
  - c) faptul de a fi depus o plângere sau de a fi participat la proceduri angajate împotriva unui patron pe motivul unor pretense încălcări ale legislației sau de a fi prezentat un recurs în fața autorităților administrative competente;

**d)** rasa, culoarea, sexul, starea civilă, responsabilitățile familiale, sarcina, religia, opinia politica, originea naționala sau socială;

**e)** concediul de maternitate sau concediul parental;

**f)** absenta temporară de la munca pe motiv de boala sau accident.

4. Se înțelege ca indemnizația sau orice alta reparație adecvată în caz de concediere fără motiv întemeiat trebuie să fie determinată de legislația sau de reglementarea națională, prin convenții colective sau prin orice alta modalitate adecvată condițiilor naționale.

#### Articolul 25

1. Autoritatea competența poate, în mod excepțional și după consultarea organizațiilor patronilor și lucrătorilor, sa excludă categorii determinate de lucrători de la protecția prevăzută în aceasta dispoziție, pe motivul naturii speciale a raporturilor de muncă.

2. Se înțelege ca termenul insolvabilitate va fi definit de legislația și practica națională.

3. Creanțele lucrătorilor care fac obiectul acestei dispoziții vor trebui sa cuprindă cel puțin:

**a)** creanțele lucrătorilor cu titlu de salarii aferente unei perioade determinate, care nu trebuie să fie mai mica de 3 luni într-un sistem de privilegii și de 8 săptămâni într-un sistem de garanții, care precede insolvabilitatea sau încetarea raportului de muncă;

**b)** creanțele lucrătorilor plătite cu titlu de concediu, datorate ca urmare a muncii efectuate în cursul anului în care a survenit insolvabilitatea sau încetarea raportului de muncă;

**c)** creanțele lucrătorilor cu titlu de sume datorate pentru alte absente remunerate, aferente unei perioade determinate, care nu trebuie să fie mai mica de 3 luni într-un sistem de privilegii și de 8 săptămâni într-un sistem de garanții și care precede insolvabilitatea sau încetarea raportului de muncă.

4. Legislațiile și reglementările naționale pot limita protecția creanțelor lucrătorilor la o sumă determinată care va trebui să fie de un nivel social acceptabil.

#### Articolul 26

Se înțelege ca acest articol nu obliga părțile sa adopte un act normativ.

Se înțelege ca paragraful 2 nu acoperă hartuirea sexuală.

#### Articolul 27

Se înțelege ca acest articol se aplică lucrătorilor celor două sexe care au responsabilități familiale față de copiii aflați în întreținerea lor, precum și față de alți membri ai familiei lor directe, care au nevoie, în mod evident, de îngrijirea sau de sprijinul lor, atunci când aceste responsabilități limitează posibilitățile lucrătorilor de a se pregăti, de a intra, de a participa sau de a progresa într-o activitate economică.

Expresiile copii aflați în întreținere și alt membru al familiei directe, care are nevoie, în mod evident, de îngrijire și de sprijin sunt înțelese în sensul definit de legislațiile naționale ale părților.

#### Articolele 28 și 29

În sensul aplicării acestor articole, termenul reprezentanți ai lucrătorilor desemnează persoanele recunoscute ca atare de legislația și practica națională.

### Partea a III-a

Se înțelege că prezenta carte conține angajamente juridice cu caracter internațional, a căror aplicare este supusă numai controlului prevăzut în partea a IV-a.

#### Articolul A paragraful 1

Se înțelege ca paragrafele numerotate pot cuprinde articole care nu conțin decât un singur paragraf.

#### Articolul B paragraful 2

În sensul paragrafului 2 al art. B, prevederile cartei revizuite corespund prevederilor cartei care au același număr de articol sau de paragraf, cu excepția:

**a)** art. 3, paragraful 2, al cartei revizuite care corespunde art. 3, paragrafele 1 și 3, al cartei;

**b)** art. 3, paragraful 3, al cartei revizuite care corespunde art. 3, paragrafele 2 și 3, al cartei;

**c)** art. 10, paragraful 5, al cartei revizuite care corespunde art. 10, paragraful 4, al cartei;

**d)** art. 17, paragraful 1, al cartei revizuite care corespunde art. 17 al cartei.

### Partea a V-a

#### Articolul E

O diferență de tratament întemeiată pe un motiv obiectiv și rezonabil nu este considerată ca discriminatorie.

#### Articolul F

Expresia în caz de război sau în cazul altui pericol public va fi interpretată astfel încât sa acopere și amenințarea de război.

#### Articolul I

Se înțelege ca lucrătorii excluși în conformitate cu anexa la art. 21 și 22 nu vor fi luati în considerare la stabilirea numărului lucrătorilor respectivi.

## Articolul J

Termenul amendament va fi înțeles astfel încât să acopere și includerea de noi articole în cartă.

### **MECANISMUL DE CONTROL AL CARTEI**

(Partea a IV-a a Cartei sociale europene)

#### **Articolul 21**

Rapoarte referitoare la dispozițiile acceptate

Părțile contractante vor prezenta secretarului general al Consiliului Europei, într-o formă ce va fi stabilită de Comitetul de Miniștri, un raport bienal referitor la aplicarea dispozițiilor părții a II-a a cartei, pe care le-au acceptat.

#### **Articolul 22**

Rapoarte referitoare la dispozițiile care nu au fost acceptate

Părțile contractante vor prezenta secretarului general al Consiliului Europei, la intervale corespunzătoare și la solicitarea Comitetului de Miniștri, rapoarte referitoare la dispozițiile părții a II-a a cartei, pe care nu le-au acceptat în momentul ratificării sau al aprobării sau printr-o notificare ulterioară. Comitetul de Miniștri va stabili, la intervale regulate, dispozițiile cu privire la care vor fi solicitate aceste rapoarte și care va fi forma lor.

#### **Articolul 23**

Transmiterea copiilor

1. Fiecare parte contractantă va adresa copii de pe rapoartele prevăzute la art. 21 și 22 acelor dintre organizațiile sale naționale care sunt afiliate la organizațiile internaționale ale patronilor și lucrătorilor care vor fi invitate, conform art. 27 paragraful 2, să fie reprezentate la reuniunile subcomitetului Comitetului social guvernamental.
2. Părțile contractante vor transmite secretarului general orice observații cu privire la rapoartele menționate, primite din partea acestor organizații naționale, dacă acestea o solicită.

#### **Articolul 24**

Examinarea rapoartelor

Rapoartele prezentate secretarului general în aplicarea art. 21 și 22 vor fi examinate de un comitet de experți, care va fi, de asemenea, în posesia tuturor observațiilor transmise secretarului general conform paragrafului 2 al art. 23.

#### **Articolul 25**

Comitetul de experți

1. Comitetul de experți va fi alcătuit din cel mult 7 membri desemnați de Comitetul de Miniștri de pe o listă cuprinzând experții independenți de cea mai înaltă integritate și de o competență recunoscută în domeniul problemelor sociale internaționale, care vor fi propuși de către părțile contractante.
2. Membrii Comitetului de experți vor fi numiți pe o perioadă de 6 ani. Mandatul lor va putea fi reînnoit. Totuși mandatele a 2 membri desemnați la prima numire vor expira la capătul unei perioade de 4 ani.
3. Membrii al căror mandat va expira la sfârșitul perioadei inițiale de 4 ani vor fi desemnați prin tragere la sorți de Comitetul de Miniștri imediat după prima numire.
4. Un membru al Comitetului de experți, numit în locul unui membru al cărui mandat nu a expirat, își va încheia activitatea la terminarea mandatului predecesorului său.

#### **Articolul 26**

Participarea Organizației Internaționale a Muncii

Organizația Internațională a Muncii va fi invitată să desemneze un reprezentant în vederea participării, cu titlu consultativ, la deliberările Comitetului de experți.

#### **Articolul 27**

Subcomitetul Comitetului social guvernamental

1. Rapoartele părților contractante, precum și concluziile Comitetului de experți vor fi supuse spre examinare unui subcomitet al Comitetului social guvernamental al Consiliului Europei.
2. Acest subcomitet va fi compus din câte un reprezentant al fiecărei părți contractante. Acesta va invita cel mult două organizații internaționale ale patronilor și cel mult două organizații internaționale ale lucrătorilor să trimită observatori, cu titlu consultativ, la reuniunile sale. În plus, acesta va putea să consulte cel mult 2 reprezentanți ai organizațiilor internaționale neguvernamentale care au statut consultativ pe lângă Consiliul Europei, în privința problemelor pentru care acestea sunt special calificate, cum ar fi, de exemplu, bunăstarea socială și protecția economică și socială a familiei.
3. Subcomitetul va prezenta Comitetului de Miniștri un raport conținând concluziile sale, la care va anexa și raportul Comitetului de experți.

#### **Articolul 28**

Adunarea consultativa

Secretarul general al Consiliului Europei va transmite Adunării consultative concluziile Comitetului de experți.

Adunarea consultativa va comunica Comitetului de Miniștri avizul sau asupra acestor concluzii.

#### Articolul 29

Comitetul de Miniștri

Cu o majoritate de două treimi din numărul membrilor având dreptul de a face parte din acesta, Comitetul de Miniștri va putea, pe baza raportului subcomitetului și după consultarea Adunării consultative, sa adreseze orice recomandări necesare fiecărei părți contractante.

#### Anexă

##### LISTA

cuprinzând instituțiile cu atribuții în domeniul aplicării Cartei sociale europene revizuite

1. Ministerul Muncii și Protecției Sociale
2. Ministerul Afacerilor Externe
3. Ministerul Justiției
4. Ministerul Sănătății
5. Ministerul Educației Naționale
6. Ministerul Tineretului și Sportului
7. Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului
8. Ministerul de Interne
9. Ministerul Apărării Naționale
10. Ministerul Culturii
11. Ministerul Transporturilor
12. Ministerul Industriei și Comerțului
13. Ministerul Finanțelor
14. Departamentul pentru Protecția Copilului
15. Secretariatul de Stat pentru Persoane cu Handicap

-----